

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22517758.1401.12.7.1.8>

شناسایی عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) به منظور ارائه مدل در دانشگاه آزاد ساری

مریم سامعی^۱، حمید محمد قاسمی^۲، سید احمد میریان^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۲/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۴/۱۲

چکیده

هدف از پژوهش حاضر، شناسایی عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) به منظور ارائه مدل در دانشگاه آزاد ساری است. روش تحقیق به شیوه آمیخته اکتشافی (کیفی-کمی) است. برای جمع آوری داده‌ها از روش مصاحبه نیمه ساختار یافته استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش، شامل استادان برجسته و با سابقه بودند که به صورت هدفمند و به تعداد ۲۰ نفر تعیین شدند. در بخش کمی جامعه آماری شامل اعضای هیأت علمی، استادان مدعو و حق التدریس و کارکنان دارای تحصیلات تکمیلی که تعداد آنان ۱۶۲ نفر بودند. حجم نمونه، بر اساس فرمول کوکران ۱۱۴ نفر تعیین گردید، که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب شدند. روش جمع‌آوری اطلاعات به روش میدانی و در بخش کیفی به وسیله مصاحبه نیمه ساختاریافته و در بخش کمی پرسشنامه $\alpha=0/886$ بود. تجزیه و تحلیل داده‌ها در بخش کیفی از تکنیک دلفی و در بخش کمی از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری از نرم‌افزارهای SPSS و pls استفاده شده است. نتایج به دست آمده حاکی از این امر است که تمامی متغیرهای پژوهش مورد تأیید قرار گرفتند.

واژه‌های کلیدی: الهامات آموزشی قرآن، دانشگاه آزاد ساری، نظام آموزشی، فرهنگ سازی، توسعه پایدار.

۱- دانشجوی دکتری تخصصی گروه علوم قرآن و حدیث، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران. sameimaryam53@gmail.com

۲- دانشیار، گروه علوم قرآن و حدیث، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران. نویسنده مسئول ghasemi831@yahoo.com

۳- استادیار، گروه علوم قرآن و حدیث، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران. ahmad.miriyam@yahoo.com

مقدمه

اغلب صاحب‌نظران و متفکران مسائل تربیتی بر این نظرند که نظام آموزش عالی، بزرگترین و مهم‌ترین عامل مؤثر در جریان تعلیم و تربیت هستند. بنابراین بی‌راه نیست اگر گفته شود شالوده و اساس یک سیستم آموزشی موفق را آموزه‌های قرآنی تشکیل می‌دهند. قرآن کتاب هدایت است، آموزش می‌دهد، تعقل برانگیز است. داستان‌های قرآن را باید در راستای محتوای معارف قرآنی و اهداف کلی سُوَرِ آن نگریست. در قرآن گاه داستان برگزیده‌ای، به اندازه و شیوه و تناسب و با زیبایی هنر راستین ایراد شده، ولی نه بر اساس رؤیا پردازی، بلکه بر اساس ابتکار و آفرینش هنری در چگونگی گزارش و با اتکاء بر واقعیت-های قاطع و تردیدناپذیر. داستان‌های قرآن زوایای زندگی بشر را می‌کاود و به بررسی و تجزیه و تحلیل آن می‌پردازد، تا نکاتی آموزنده در جهت تعالی وی به او الهام نماید. در سنجش و تحلیل داستان‌های قرآن عناصر ادبی آن قابل شهود است. این عناصر ادبی (عناصر اندیشه، عنصر عاطفه و ...) اسراری دارند که توجه به آنها می‌تواند در تأثیرگذاری بر مخاطب، آموزش مفاهیم قرآنی و هدایت‌پذیری او مؤثر باشد، ضمن اینکه مخاطب از خواندن نمایش بسیار لذت می‌برد. در تعبیر قرآنی همیشه میان غرض‌های دینی و اسلوب‌های هنری ارتباط برقرار می‌شود و جمال فنی و هنری را وسیله روشن‌گری قرار می‌دهد تا وجدان دینی را به فرد و جامعه بچشانند. در عصر انفجار اطلاعات الهام از روش‌ها و شیوه‌های قرآن در امر انتقال مطالب، به جای انتقال دانش و معرفت

علمی و تحصیل اندیشه به شکل سنتی و بدون هیچ خلاقیتی، آموزشی زنده، پویا و تحول برانگیز به دانش‌پژوهان ارائه می‌دهد و احساس امنیت، شایستگی، خود کنترلی و خود تحولی را در پویندگان راه علم و دانش تقویت می‌کند؛ از جمله داستان‌های قرآن، داستان حضرت ابراهیم (ع) است که چون بذری درون مایه مورد نظر خود را از نظر محتوا و شکل به مخاطب القاء می‌نماید، از جمله عناصر ادبی قصه که شکوه و جذابیتی خارق‌العاده به داستان بخشیده است. پژوهش‌های انجام شده به عناصر ادبی داستان ابراهیم (ع) به صورت گذرا پرداخته است. از جمله: آفرینش هنری در داستان ابراهیم اثر شهاب کاظمی (کاظمی، ۱۳۷۹). در لابه‌لای مطالب این کتاب، برخی از عناصر ادبی به صورت غیرمستقیم بیان شده است، تحلیل عناصر ادبی هنری داستان‌های قرآن اثر خلیل پروینی (پروینی، ۱۳۷۸). که عناصر ادبی داستان‌های قرآن به صورت کلی مورد بررسی قرار داده است. کتاب جلوه‌هایی از هنر تصویرآفرینی در قرآن از حمید محمد قاسمی (قاسمی، ۱۳۸۷). این اثر به بررسی تصاویر محسوس و مخیل ارائه شده در سراسر قرآن پرداخته، به علاوه تابلوهای بدیعی از داستان ابراهیم (ع) نیز نمایش داده شده است. در دهه-های اخیر تأکید فزاینده‌ای بر بهسازی و فرهنگ سازی در دانشگاه‌ها مشاهده شده است. یکی از مهم‌ترین راهبردهای توسعه پایدار در دانشگاه‌ها پیشگام در عرصه آموزش قرآنی است. بی‌شک از مهم‌ترین عوامل سلامت روح و روان یک جامعه، گسترش فرهنگ قرآنی در میان اقشار آن جامعه

ورود کند و به صورتی همه جانبه، بر او تأثیر گذارد. قرآن کریم تنها عقل را خطاب قرار نمی‌دهد، عقل تنها یکی از پنجره‌های باطن آدمی است و قرآن تنها به دنبال قانع کردن انتزاعی عقل نبوده است و تنها به قضایای خشک منطقی تکیه نکرده است. قرآن با شیوه‌ای مخصوص به خود، به عرصه فطرت فراگیر انسان راه یافته است و به منطقه پرحرارت وجدان آدمی - جایی که محل دگرگونی و ایمان است - نفوذ کرده است (شدید، ۱۳۹۲، صص ۱۳-۱۲).

به هر روی قرآن کریم در داستان پردازی شیوه منحصر به فرد خود را دارد، این شیوه خارق‌العاده قصه‌های قرآن را از داستان‌های بشری متمایز می‌سازد و علاوه بر نمایش ارزش‌های انسانی، فضایل اخلاقی، معارف الهی و ... آن را در ذهن و جان مخاطب لذت‌بخش و دلنشین می‌گرداند. در سبک قصه پردازی قرآن روش‌ها و شیوه‌های متعدد و متنوع فنی و هنری همگی در جهت احقاق هدف متعالی قرآن (رشد و تعالی بشر) به کار گرفته شده‌اند.

با توجه به مقدمه یاد شده مشروحاً" به بیان روش‌های قصه پردازی در داستان حضرت ابراهیم (ع) پرداخته می‌شود:

بازتاب حقایق آشکار و پنهان

قرآن بیان واقعیت است که گاه مستقیم و گاه غیرمستقیم بیان می‌شود، انعکاس حقایق در این کتاب آسمانی به دو صورت انجام می‌گیرد که عبارتند از:

بویژه دانشگاه‌هاست. لذا پژوهش حاضر به شناسایی عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) به منظور ارائه مدل در دانشگاه آزاد ساری می‌پردازد.

ادبیات نظری:

بین داستان‌های قرآن و داستان‌های بشری تفاوت جوهری و ماهوی بسیار است، چرا که داستان‌های بشری برگرفته از فکر و اندیشه محدود و ناقص بشر است، اما داستان‌های قرآن، سخن خداوند است و آنچه از ذات اقدس خداوند سرچشمه می‌گیرد عاری و منزّه از عیب و نقص است. داستان‌های قرآن از جنبه‌های هنری و فنی (تکنیکی)، ویژگی‌های منحصر به فردی دارند. چرا که قرآن سراسر هنر است، اما این هنر قرآنی تحت تأثیر قواعد و قوانین هنر بشری نیست. برای داستان هنری شرایطی در نظر گرفته‌اند: الف) داستان باید وحدت هنری داشته باشد؛ ب) تا حد امکان در ارائه مطالب از تلمیح استفاده کند نه تصریح؛ ج) داستان باید هدف و محتوا داشته باشد؛ د) اسلوب داستان باید طبیعی باشد، یعنی نه خیلی پیش پا افتاده و ساده باشد و نه خیلی مشکل (بکری، ۱۹۹۴، صص ۲۱۶؛ ناجی مشرح، ۱۹۹۲، صص ۱۵). قرآن کتاب تربیت و هدایت است. روش تبلیغی و تربیتی قرآن کریم چنین است که عقل، باطن و وجدان همه بشر را مورد خطاب قرار دهد و فکر و ادراک انسان را به جنب و جوش اندازد؛ حواس و بصیرت انسان را درگیر کند، احساس و درک انسان را برانگیزد و همه نیروهای درونی و استعدادهايش را به کار گیرد؛ و از همه روزنه‌های باطنش به درونش

الف- واقع‌گرایی (رنالیسم قرآنی)

درست است که قصه‌های قرآن جزئی از وحی نازل بر پیامبرند و صبغهای آسمانی دارند؛ لیکن این قصه‌ها بر بشر فرود آمده‌اند تا مردم با آنها ارتباط برقرار کنند، از آنها پند گیرند، زندگی خویش را در آنها متجلی ببینند و با آنها زندگی کنند. از این رو قصه‌های قرآن منتخب همین واقعیات موجود در زندگی بشرند، با همین اشخاص و مکان‌ها و زمان‌ها که برای ما آشنایند و اگرچه اکنون عیناً حضور ندارند، مشابه آنها بسیار است و اگر چنین نباشد، چگونه امروزیان از قصه‌های دیروزیان درس گیرند و با آنها ارتباط برقرار کنند؟ این سنت‌های همیشه جاری در رگ تاریخ، برای انسان امروز از همان حتمیتی برخوردار است که برای انسان دیروز بود (حسینی ژرفا، ۱۳۷۸، ص ۷۵).

حضرت ابراهیم (ع) ریشه شجره نبوت، امام توحید و یکتا پرستان و پدر عرب است و مشرکان مکه از این که از او نسب می‌برند، افتخار می‌کردند. آنها خود را بر دین ابراهیم، وارث رسالت و عقیده او و خادم کعبه - که به دست ابراهیم و اسماعیل ساخته شد- حساب می‌کردند (شدید، ۱۳۹۲، صص ۱۶-۱۷).

ب- فرا واقع‌گرایی

قرآن به سطح واقعیات بسنده نمی‌کند، بلکه به بطن واقعیات نفوذ می‌کند و در آن غوطه‌ور می‌شود و پس از بازگشت تجلیات خود را به گونه‌ای روایت می‌کند که مخاطب هوشمند آن را در سطح مشاهده می‌کند. قصه‌های قرآن علاوه بر ظاهر واقعیات، حقایقی را آشکار می‌سازد،

حقایقی هنری و دیدنی. از جمله نمونه‌هایی که از فرا واقع‌گرایی در داستان ابراهیم (ع) پرده بر می‌دارد می‌توان به موارد ذیل اشاره داشت:

- در یک صحنه شاهد ملاقات قوم ابراهیم با وی هستیم که می‌گفتند: "قَالُوا أَمْ جِئْتَنَا بِالْحَقِّ أَمْ أَنْتَ مِنَ اللَّاعِینَ" (انبیاء، ۵۵) آیا حق را برای ما آورده‌ای یا تو از شوخی‌کنندگانی. این سخن قوم ابراهیم است زمانی که حضرت از گمراهی آشکار آنان و نیاکانشان در پرستش بت‌ها سخن می‌گوید پاسخ قوم منعکس کننده این واقعیت است که بت پرستی به‌عنوان یک سنت و واقعیت قطعی در آن روزگار بود و آن چنان در اندیشه‌ها و باورهای آنان رسوخ کرده بود که هرگز گمان نمی‌کردند که کسی به‌طور جدی با آن مخالفت کند، لذا با تعجب این سؤال را از ابراهیم (ع) پرسیدند. بر همین اساس زمانی که ابراهیم اقدام به شکستن بت‌ها می‌کند، آن را گناهی نابخشودنی دانسته و سخت‌ترین مجازات‌ها که سوزاندن در آتش است را برای او تعیین کردند.

ویژگی‌های شخصیت در داستان ابراهیم (ع)

شخصیت را می‌توان از پنج بعد "فیزیکی"، "اعتقادی"، "اجتماعی"، "خانوادگی" و "روحی-روانی" بررسی کرد. پرداختن به این خصوصیات سبب می‌شود که نوع شخصیت و تحلیل رفتارهای او امکان‌پذیر شود.

قرآن در داستان‌های خویش و نیز داستان ابراهیم (ع) اسلوب غیابی را برگزیده است. در این اسلوب مخاطب همواره توجه می‌یابد که با حوادثی مواجه است که شخصیت‌هایشان نقش تاریخی خود را سپری نموده و اکنون حضور

عینی ندارند. البته در حالی که نسبت به ما غایبند دارای نوعی حضور پنهان و جاری در قصه‌اند. علت گزینش این اسلوب آن است که قرآن می-خواهد صادقانه‌ترین و امانت‌دارانه‌ترین روش را برای قصه پردازی به کار گیرد و راه را بر هرگونه خیال و وهم و نماد غیرحقیقی ببندد. شأن قرآن از هر گونه خیال و افسانه به دور است. اکنون به ذکر قسمت‌های گوناگون داستان حضرت ابراهیم در قرآن کریم طی جدول ذیل می‌پردازیم و به وجود یا فقدان واژه "گفت" در آنان نیز اشاره می‌گردد:

جدول ۱- قسمت‌های گوناگون داستان حضرت ابراهیم (ع) در قرآن کریم

ردیف	سوره	آیه	موضوع	واژه "گفت"
۱	بقره	۲۶۰ و ۲۵۸	داستان نمرود و احیای پرندگان	دارد
۲	انعام	۸۳-۷۴	مواجهه با قومش در خصوص مبدأ آفرینش	دارد
۳	توبه	۱۱۴	بیزاری ابراهیم از عمومی خود	ندارد
۴	هود	۷۶-۶۹	ابراهیم و فرشتگان	دارد
۵	ابراهیم	۴۱-۳۵	رها کردن هاجر و اسماعیل و دعاهای ابراهیم	دارد
۶	حجر	۶۰-۵۱	ابراهیم و فرشتگان	دارد
۷	نحل	۱۲۳-۱۲۰	ذکر کوتاهی از صفات راسخه ابراهیم	ندارد
۸	مریم	۴۹-۴۱	مواجهه ابراهیم و آزر	دارد
۹	انبیاء	۷۳-۵۱	مواجهه با قوم، شکستن بت‌ها، محاکمه، مجازات و رهایی	دارد
۱۰	شعراء	۸۹-۶۹	دعوت عمو و قوم به یکتاپرستی	دارد
۱۱	عنکبوت	۲۷-۱۶	دعوت قوم، به آتش افکندن، رهایی، ایمان آوردن لوط به او	دارد
۱۲	احزاب	۸-۷	پیمان خدا با ابراهیم و سایر انبیاء	ندارد
۱۳	صافات	۱۰۷-۸۳	دعوت قوم، بت شکنی، به آتش افکندن، نجات، ذبح فرزند	دارد
۱۴	زخرف	۲۸-۲۶	تأکید بر فطرت	دارد
۱۵	ذاریات	۳۷-۲۴	مهمانان ابراهیم	دارد

اسلوب حضوری به کار رفته قصه‌گو قهرمانان داستان را خلق می‌کند و به آنان حیات می‌بخشد، قهرمان‌هایی که شاید هرگز در جهان واقعی حضور عینی نداشته‌اند. اسلوب غیابی این احساس را در خواننده به وجود می‌آورد که داستان پیش رو بیانی صادقانه از واقعیت‌هاست. هم قصه‌گو صادق است و هم قصه بر پایه واقعیت.

می‌بینیم در اسلوب قصه پردازی در داستان ابراهیم از واژه "گفت" استفاده شده، و تنها در مواردی که هدف قصه پردازی نبوده، بلکه صفات و ویژگی‌های حضرت مد نظر بوده این واژه به کار نرفته است. به این ترتیب می‌توان دریافت در قصه حضرت ابراهیم (ع) قصه‌گو فقط روایت کننده واقعیت-هاست؛ در حالی که در داستان‌های بشری که

پیشینه تحقیق:

دهکردی و همکاران (۲۰۱۵) در مقاله‌ای به شناسایی عوامل و مؤلفه‌های شهود در تصمیم‌گیری از دیدگاه قرآن کریم پرداختند. مسأله شهود و تصمیم‌گیری شهوی به‌عنوان یک عامل مؤثر مدیریت، توجه فزاینده‌ای را در محافل علمی و پژوهش‌ها در سطح دنیا به خود جلب کرده است. این تحقیق مبتنی بر راهبرد داده بنیاد است و ضمن تبیین شهود، عوامل و مؤلفه‌های اسلامی که بر شهود مدیران و تصمیم‌گیری آنها مؤثر هستند را شناسایی کرده است. عوامل مذکور از طریق مرور و تدبر در قرآن کریم و با تمرکز بر تفسیر آیات انتخاب شده شناسایی شدند. برای پرهیز از برداشت‌های غیرتخصصی، تفسیر المیزان مبنای تحقیق قرار گرفته است. بر اساس قضایا و مفاهیم مستخرج، فرضیه این تحقیق بر اساس جهان‌بینی الهی شکل گرفت و مفهوم شهود نیز در همین چهارچوب تبیین شده است. آنچه از مفهوم شهود در قرآن بر می‌آید، این است که شهود نیرویی معنوی و برتر از عقل است. نتایج حاصل از این تحقیق، تبیین شهود در قالب الهام، رویت قلب، قوه تشخیص و نور الهی، و نیز استخراج ۲۲ مؤلفه بود که با استفاده از نظرات خبرگان حوزوی و دانشگاهی در قالب دو گروه پیشران‌ها و بازدارنده‌ها دسته‌بندی شدند. بر اساس مبانی اسلامی، تأثیرگذاری این عوامل بر شهود، قطعی، غیرقابل انکار و بنیادی است. فروغی و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله‌ای تحت عنوان "راهکارهای ارتقای کیفیت آموزشی رشته‌های علوم قرآنی از دیدگاه استادان و دانشجویان

مؤسسه آموزش عالی آزاد علوم قرآنی و معارف اسلامی غدیر" به بررسی و تحقیق پرداختند. روش تحقیق در این مقاله از نوع توصیفی پیمایشی است و نمونه آماری ۱۱ نفر از استادان و ۱۲۱ نفر از دانشجویان مؤسسه بود. ابزار اندازه‌گیری پرسشنامه محقق ساخته شامل ۴۲ سؤال بسته پاسخ و یک سؤال بازپاسخ (تشریحی) بود که در مطالعه مقدماتی، ضریب اعتبار آن با استفاده از روش ضریب آلفای کرونباخ ۰,۸۷ برآورد گردید. تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی با استفاده از رسم جدول‌ها و نمودارهای فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و آزمون Z تک متغیره، آزمون t2 هتلینگ و آزمون t مستقل صورت گرفت. بررسی سؤالات ششگانه تحقیق با استفاده از آزمون Z تک متغیره، نشان دهنده تأثیرگذاری قابل ملاحظه عوامل «تناسب برنامه‌های آموزشی با نیازهای واقعی دانشجویان»، «واجد شرایط بودن استادان»، «در اختیار داشتن تجهیزات مناسب آموزش» و «استفاده از کادر اداری مجرب و متخصص» بر کیفیت آموزشی رشته‌های علوم قرآنی بود. اما تأثیرگذاری «استفاده از تدابیر تشویقی» و «ارزیابی علمی و مستمر»، کمتر از سطح متوسط ارزیابی شد. همچنین بر اساس نتایج آزمون t2 هتلینگ از دیدگاه استادان، «واجد شرایط بودن استادان» بیشترین تأثیر را در ارتقای کیفیت آموزشی رشته‌های علوم قرآنی دارد و «ارزیابی علمی و مستمر از دانشجویان» دارای کمترین تأثیر است. اما از دیدگاه دانشجویان، بیشترین تأثیر مربوط به «واجد شرایط بودن استادان» و کمترین تأثیر مربوط به

برای "نیاز به امنیت" دوازده عامل ایجابی و هشت عامل سلبی، در خصوص "نیاز به محبت" نه عامل ایجابی و هفت عامل سلبی، در زمینه "نیاز به کرامت" یازده عامل ایجابی و هفت عامل سلبی و برای "نیاز به کمال" نه عامل ایجابی و شش عامل سلبی، شناسایی، مشخص و معرفی شد. علیجانزاده (۱۳۹۱). در مقاله‌ای به بررسی تأثیر آموزش روش تحقیق بر توانایی فعالیت‌های پژوهشی قرآنی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قزوین در سال ۱۳۹۱ پرداخت. جامعه آماری تحقیق به تعداد ۵۰ نفر از دانشجویان علوم پزشکی قزوین بودند که در زمینه پژوهش قرآنی فعالیت داشتند. نتایج میزان رضایت دانشجویان را نشان داد.

خاکی‌زاده و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای به بررسی تأثیر آموزه‌های قرآنی بر سلامت روان جامعه پرداختند. قرآن کریم یکی از مصادیق مهم تعالیم دینی است که آموزه‌هایش به نوعی یک مجموعه راهکار و درمان‌های صحیح، قطعی و یقینی در حیطه روانشناسی است که افراد با عمل به آن، از هر نوع آسیب روحی، مصون می‌مانند. سلامتی یکی از بزرگ‌ترین نعمات و موهبت - های الهی است که تنها به بعد جسمانی معطوف و محدود نمی‌شود، بلکه سلامت روانی را نیز در بر می‌گیرد. هدف از بهداشت روانی ایجاد آرامش و سکوت در فرد است. آرامش و شادی ناشی از احساسی است که نسبت به زندگی داریم. هدف این پژوهش بررسی نقش آموزه‌های قرآنی و راهکارهای آن، به‌عنوان یک عامل مؤثر بر سلامت روانی افراد است. روش‌شناسی: مطالعه

«استفاده از تدابیر تشویقی» است. صدرآبادی و همکاران (۱۳۹۵). در یک پژوهش به بررسی و رتبه‌بندی علوم و معارف در قرآن کریم پرداختند. در این مقاله روش تحقیق به‌صورت تحلیلی و توصیفی به رتبه‌بندی علوم و معارف در قرآن کریم می‌پردازد. نتایج نشان از موضوعیت تام قرآن کریم دارد. سلطانی (۱۳۹۲) در مقاله‌ای به شناسایی نیازهای انسان از دیدگاه قرآن با تأکید بر برتری نیازهای معنوی در سلسله مراتب نیازها می‌پردازد. در این مقاله با هدف شناسایی عوامل مثبت و منفی مؤثر بر نیازهای انسانی از دیدگاه قرآن کریم تدوین شده است. مرور ادبیات موضوع و مطالعه مراتب نیازهای انسان‌ها در ابعاد فیزیولوژیکی و روانی و پرداختن به نظریه‌ها و الگوهای رایج و تبیین ابعاد و عوامل هر کدام، خلأ ناشی از عدم رویکرد دینی و معنوی در سلسله مراتب نیازهای انسانی را آشکارا مشخص می‌کند. این پژوهش از حیث هدف بنیادی، و از جهت نوع تحقیق در شمار پژوهش‌های کاربردی است و از جهت شیوه گردآوری داده‌ها در زمره پژوهش‌های کیفی - توصیفی به شمار می‌رود؛ در این پژوهش نیازهای انسان متناظر با هرم نیازهای مازلو در پنج طبقه تنظیم، و تلاش شده است تا علاوه بر ابعاد مادی نیازها بر ابعاد معنوی هر طبقه از نیازها تأکید بیشتر شود. مهم‌ترین مزیت این تحقیق این است که در هر دسته از نیازها، عوامل مثبت مؤثر در تأمین نیازها و نیز موانع تأمین نیازها از دیدگاه قرآن کریم شناسایی و معرفی می‌شود. بر اساس پژوهش برای "نیاز به حیات"، هفت عامل ایجابی و هفت عامل سلبی،

درمان بیماری‌ها به روش توصیفی-کتابخانه‌ای می‌پردازد و نتایج تحقیق نشان داد که تلاوت قرآن کریم و یا شنیدن آوای آن اثرات مثبتی در آرامش روحی و روانی افراد دارد به طوری که باعث تقویت سیستم ایمنی و کاهش ترس و ابتلا به بیماری و افزایش امید به زندگی در افراد می‌گردد.

روش تحقیق:

پژوهش حاضر، یک پژوهش کیفی - کمی است که برای بررسی دیدگاه‌های صاحب‌نظران داخلی از روش توصیفی - تحلیلی استفاده کرده است. جامعه آماری آن در بخش کیفی استادان برجسته و با سابقه در دانشگاه آزاد ساری می‌باشند. به بیانی دیگر با بهره‌گیری از روش نظریه‌پردازی داده بنیاد^۱ و تحلیل محتوای کیفی^۲ برای یافتن عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن در قالب مصاحبه‌ها با اعضای هیأت علمی استفاده شده است. قابل ذکر است علاوه بر روش تحلیل محتوای کیفی از روش دلفی فازی هم جهت بررسی کیفی متغیرها نیز استفاده شده است. بنابراین تحقیق حاضر، به لحاظ هدف، کاربردی است چون به دنبال بررسی یک مسأله واقعی و دانش تخصصی می‌باشد و از نظر ماهیت موضوع توصیفی - همبستگی از نوع معادلات ساختاری و از نظر روش گردآوری داده‌ها از نوع ترکیبی (کمی و کیفی) می‌باشد. همچنین به لحاظ زمانی نیز این تحقیق از نوع مقطعی می‌باشد. در پژوهش کیفی، با ۲۰ نفر از اعضای هیأت علمی مصاحبه

مروری حاضر با مراجعه به قرآن کریم و بررسی ۶ مقاله کاربردی از مجموع ۱۰ مقاله یافت شده یا جستجوی کلید واژه‌ها در پایگاه‌های SID، Pubmed و ISC پایگاه‌های استنادی علوم جهان اسلام به زبان انگلیسی و فارسی بدون محدودیت زمانی انجام گرفته است. یافته‌ها: بررسی‌ها نشان داد که دین و آموزه‌های اعتقادی بویژه قرآن نقش مهمی در سلامت روحی و روانی فرد و جامعه دارد و می‌تواند سلامت روانی فرد را تضمین کرده و مانع ابتلای فرد و جامعه به فشارها و آسیب‌های روحی و روانی شود. قرآن کریم در این رابطه می‌فرماید: پرودگارتان به آنچه در جانتان است آگاه‌تر است. بحث و نتیجه‌گیری: مطابق نتایج این بررسی، در شرایط فعلی یکی از بهترین و مطمئن‌ترین ابزار جهت حفظ و تقویت سلامت روان، بهره‌گیری از ابزار معنوی قرآن کریم و مفاهیم والای آن است. قرآن کریم راهکارهای شناختی و رفتاری مناسبی برای تأمین بهداشت و روانی انسان ارائه کرده است. با تدبیر در آیات قرآن بویژه در محتواها و مفاهیم آیات در پیشگیری و هم در درمان بیماری‌های روانی به نتایج مطلوب رسید. حاجی بابایی و همکاران (۱۴۰۰) در مقاله‌ای تحت عنوان " بررسی تأثیر آیات قرآنی در درمان بیماری‌ها (کووید ۱۹)" به تحقیق پرداختند. با ظهور و گسترش بیماری کرونا و افزایش ترس و اضطراب در افراد، چشم امید انسان‌ها از سیستم پزشکی به سمت خالق هستی رفته است و تنها نور امید در انسان‌ها توسل و تمسک جستن به قرآن و ائمه اطهار می‌باشد. این مقاله به بررسی تأثیر آیات قرآنی در

^۱. Grounded Theory

^۲. Qualitative Content Analysis

مختلف انجام شده و پژوهشگر با حضور در بخش‌های مختلف دانشگاهی و در جمع اساتید دانشگاه تلاش کرده در جمعی دوستانه و بسیار صمیمی به ارائه نظریات گوش فرا دهد. جدول (۱) معرف اطلاعات اعضای هیأت علمی منتخب در پژوهش کیفی می‌باشد.

شد که دارای تجربه تدریس و پژوهش‌هایی در قالب ارائه مقالات در کنفرانس‌های داخلی و خارجی، تألیف و ترجمه کتاب و چندین مقاله علمی و پژوهشی، ISI، ISC را داشته‌اند. جدول زیر اطلاعات جمعیت شناختی اعضای هیأت علمی در این پژوهش کیفی است. لازم به ذکر است که تمام مصاحبه‌ها در داخل دانشگاه‌های

جدول ۲- اطلاعات جمعیت شناختی مشارکت‌کنندگان در پژوهش

تعداد	دوره‌های تحصیلی تدریس	رشته تحصیلی	سابقه تدریس	نام دانشگاه	استان
۲۰	کارشناسی - کارشناسی ارشد - دکتری	علوم قرآن و حدیث	۵-۱۵ سال	دانشگاه آزاد ساری	مازندران

آنان پیشنهاداتی را ارائه دهند. تمام مصاحبه‌ها با کسب رضایت آگاهانه از شرکت‌کنندگان ضبط گردید. زمان مصاحبه‌ها به‌طور میانگین بین ۴۵ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. در اولین فرصت پس از اتمام مصاحبه، محتوای آن با استفاده از نرم‌افزار Word به‌صورت کلمه به کلمه پیاده‌سازی شد. این کار باعث شد تا نکته و عبارتی نادیده گرفته نشود. محقق برای ایجاد درک عمیق‌تر و کشف عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) در دانشگاه آزاد ساری با مطرح کردن سئوالات مشخص اعضای هیأت علمی را به سمتی هدایت می‌کرد که روایت‌های خود را با جزئیات لازمی که در درک پدیده و تحلیل، مورد نیاز بودند، بیان کنند. مصاحبه‌ها به‌صورت انفرادی و گروهی انجام شده‌اند. از این رو کنار هم قرارگرفتن هردو روش مصاحبه‌های فردی و گروهی توانسته داده‌های جامع‌تر و غنی‌تری را فراهم آورده و هر یک

روش گردآوری داده‌های کیفی:

در این پژوهش برای گردآوری داده از روش مصاحبه، استفاده شد. بر اساس ساختار، می‌توان مصاحبه‌ها را در سه گروه ساختارمند، نیمه-ساختارمند، و بدون ساختار گنجانند. مصاحبه با سؤال کلی نظرات و دیدگاه‌های اعضای هیأت علمی درباره عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) آغاز شد و سپس نظر آنان در مورد عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) که شامل عوامل تسهیل‌کننده و ممانعت‌کننده می‌شد به تفکیک از آنها پرسیده شد. سپس در مورد عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) از آنان سؤال شد، که در این باره از آنان خواسته شد در مورد روش‌های موجود در دانشگاه‌شان توضیح داده و نیز در پایان از آنها درخواست شد تا در مورد بهترین روش‌ها از نظر

جدول ۳- مقوله‌های تأثیرگذار در الهامات آموزشی قرآن

مؤلفه‌ها
۱- آموزش ایمان راسخ
۲- یقین در ایمان
۳- صبر و استقامت
۴- تسلیم محض در برابر فرمان حق
۵- توحید و یکتاپرستی
۶- الهام از روش قرآن
۷- وفادار در عهد و پیمان
۸- اجرای امر الهی
۹- ورود به حوزه رحمت الهی
۱۰- مشارکت و همزیستی در کارها
۱۱- اخلاص
۱۲- زاهد
۱۳- دارای سعه صدر
۱۴- دارای فکری والا و روحی بزرگ.

تجزیه و تحلیل داده‌ها:

در این مطالعه از ابزار پرسشنامه برای گردآوری داده‌ها استفاده شده است. بنابراین با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی ساختار کلی پرسشنامه‌های تحقیق مورد روائی سنجی محتوایی قرار گرفته است. برای تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌یابی معادلات ساختاری بار عاملی استاندارد و آماره t محاسبه شده است. بر اساس نتایج مشاهده شده بارعاملی آماره t شاخص‌های سنجش هر یک از ابعاد مورد مطالعه در سطح اطمینان ۰/۵/ مقدراری بزرگتر از ۱/۹۶ می‌باشد. بنابراین همبستگی‌های مشاهده شده معنادار است.

ضعف دیگری را تا اندازه‌ای پوشش دهد. از آنجایی که در این تحقیق، مهم‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات و اندازه‌گیری متغیرها، پرسشنامه است، روائی پرسشنامه از اهمیت خاصی برخوردار است. برای سنجش روائی محتوای پرسشنامه، از نظرات متخصصان، اساتید دانشگاه و کارشناسان خبره استفاده گردید. در این مرحله با انجام مصاحبه‌های مختلف و کسب نظرات افراد یاد شده، اصلاحات لازم بعمل آمده و بدین ترتیب اطمینان حاصل گردید که پرسشنامه همان خصیصه مورد نظر محقق را می‌سنجد. در این تحقیق به منظور تعیین پایایی پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ آن معادل ۰/۸۸۶ تعیین گردید. این عدد نشان می‌دهد که پرسشنامه مذکور از اعتبار بالایی برخوردار است.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها:

جهت تجزیه و تحلیل توصیفی داده‌ها، از نرم افزار آماری SPSS استفاده می‌شود. و آزمون کلموگروف- اسمیرنف جهت نرمال بودن داده‌ها و از آزمون معادلات ساختاری و با استفاده از نرم افزار SMART PLS 3 برای پاسخ به سؤالات تحقیق، استفاده شده است. بر اساس تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌های عمیق و اکتشافی و کدگذاری و تحلیل محتوای متن مصاحبه‌ها و در عین حال مطابقت آنها با مبانی نظری، طبق نظر مشارکت کنندگان مقوله‌های تأثیرگذار بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) را می‌توان به صورت جدول نمایش داد.

جدول ۴- نتایج مشاهده شده بار عاملی آماره t شاخص‌های سنجش

متغیر	بار عاملی استاندارد	وضعیت پایایی متغیر
۱- آموزش ایمان راسخ	۰/۶۱	۲/۹۶
۲- یقین در ایمان	۰/۷۲	۲/۶۵
۳- صبر و استقامت	۰/۶۰	۲/۲۳
۴- تسلیم محض در برابر فرمان حق	۰/۵۹	۲/۹۹
۵- توحید و یکتاپرستی	۰/۵۲	۲/۲۶
۶- الهام از روش قرآن	۰/۶۴	۲/۲۵
۷- وفادار در عهد و پیمان	۰/۵۰	۱/۹۸
۸- اجرای امر الهی	۰/۶۶	۲/۴۶
۹- ورود به حوزه رحمت الهی	۰/۵۴	۲/۷۰
۱۰- مشارکت و همزیستی در کارها	۰/۶۷	۲/۱۱
۱۱- اخلاص	۰/۷۴	۳/۳۳
۱۲- زاهد	۰/۶۱	۳/۲۰
۱۳- دارای سعه صدر	۰/۵۹	۲/۲۷
۱۴- دارای فکری والا و روحی بزرگ.	۰/۵۲	۲/۸۷

روش دلفی فازی: ارزیابی و انتخاب شاخص با استفاده از دلفی فازی:

در این مرحله مدل مفهومی ارائه شده همراه با شرح زیر شاخص‌ها به اعضای گروه خبره ارسال گردیده و میزان موافقت آنها با هرکدام از شاخص‌ها اخذ شده و نقطه نظرات پیشنهادی و اصلاحی آنها تقسیم بندی شده است. میانگین قطعی به دست آمده نشان دهنده شدت موافقت خبرگان با هرکدام از شاخص‌های پژوهش می‌باشد. نتایج این محاسبات در جدول (۴) آمده است.

جدول ۵- نتایج نظر سنجی به همراه میانگین دیدگاه‌های خبرگان

ردیف	ارزش زبانی	زبد (بند)	نوسان	م	میانگین			تفاوت میانگین‌های پرسشنامه ۱ و ۲	میانگین غیرفازی شده نظرات خبرگان	نتیجه			
					max	mod	min						
					۱	۳	۵						
	ارزش عددی	۷	۵	۳	۱	۲	۳	۴	۵	۶			
	زیرشاخص‌ها - ارزش فازی	۵ (بند)	۴ (بند)	۳ (بند)	۲ (بند)	۱ (بند)	۰ (بند)	۰ (بند)	۱ (بند)	۲ (بند)			
۱	آموزش ایمان راسخ	14	6	0	0	0	0	9.70	8.40	6.40	8.28	0.10	پذیرش
۲	یقین در ایمان	15	4	1	0	0	0	9.65	8.40	6.40	8.28	0.10	پذیرش
۳	صبر و استقامت	13	6	1	0	0	0	9.55	8.20	6.20	8.09	0.10	پذیرش
۴	تسلیم محض در برابر فرمان حق	12	8	0	0	0	0	9.60	8.20	6.20	8.10	0.10	پذیرش
۵	توحید و یکتاپرستی	16	4	0	0	0	0	9.80	8.60	6.60	8.47	0.10	پذیرش
۶	الهام از روش قرآن	12	6	2	0	0	0	9.40	8.00	6.00	7.90	0.08	پذیرش
۷	وفادار در عهد و پیمان	13	7	0	0	0	0	9.65	8.30	6.30	8.19	0.09	پذیرش
۸	اجرای امر الهی	14	4	2	0	0	0	9.50	8.20	6.20	8.08	0.09	پذیرش
۹	ورود به حوزه رحمت الهی	12	8	0	0	0	0	9.60	8.20	6.20	8.10	0.10	پذیرش
۱۰	مشارکت و همزیستی در کارها	13	6	1	0	0	0	9.55	8.20	6.20	8.09	0.10	پذیرش
۱۱	اخلاص	13	7	0	0	0	0	9.65	8.30	6.30	8.08	0.09	پذیرش
۱۲	زاهد	12	5	1	0	0	0	9.60	8.30	6.30	8.10	0.10	پذیرش
۱۳	دارای سعه صدر	12	6	2	0	0	0	9.65	8.20	6.30	8.08	0.09	پذیرش
۱۴	دارای فکری والا و روحی بزرگ	13	4	2	0	0	0	9.64	8.30	6.20	8.09	0.10	پذیرش

آزمون نرمال بودن (کولموگروف-اسمیرنوف):

این آزمون به عنوان یک آزمون تطابق توزیع برای داده‌های کمی است. آزمون نرمال بودن یک توزیع یکی از شایع‌ترین آزمون‌ها برای نمونه‌های کوچک است که محقق به نرمال بودن آن شک دارد. برای این هدف از آزمون کولموگروف

- اسمیرنوف استفاده گردیده است. هنگام بررسی نرمال بودن داده‌ها ما فرض صفر مبتنی بر اینکه توزیع داده‌ها نرمال است را در سطح خطای ۵٪ تست می‌کنیم. بنابراین اگر آماره آزمون بزرگتر مساوی ۰,۰۵ به دست آید، در این صورت دلیلی برای رد فرض صفر مبتنی بر اینکه داده نرمال

با توجه به اینکه سطح معناداری بعضی از متغیرها کمتر از ۵ درصد (غیر نرمال) است و تعداد دیگری بیشتر از ۵ درصد (نرمال) پس باید از نرم افزار اسمارت پی ال اس برای تحلیل استفاده نمود چرا که حساسیتی به نرمال یا غیر نرمال بودن متغیرها ندارد.

آزمون کیفیت مدل ساختاری:

در این بخش با استفاده از الگوریتم بوت استراپ به محاسبه آماره T می‌پردازیم. در صورتی که مقدار آماره T از ۱,۹۶ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه‌ی بین سازه‌ها و در نتیجه تأیید سؤالات پژوهش در سطح اطمینان ۹۵٪ است. نتایج این الگوریتم در شکل (۱) نشان داده شده است. برای محاسبه ضرایب استاندارد مسیر بین سازه‌ها باید از الگوریتم پی ال اس استفاده نمود. شکل (۲) ضرایب استاندارد شده مسیرهای مربوط به هر یک از سؤالات را نشان می‌دهد.

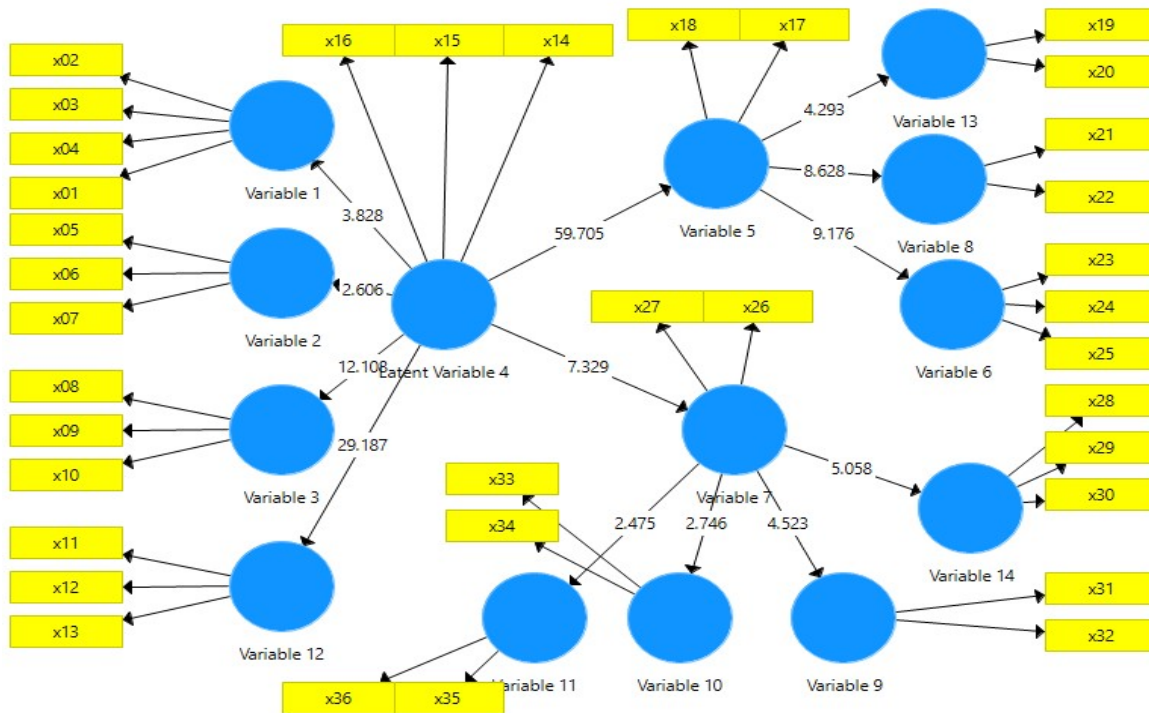
است، وجود نخواهد داشت. به عبارت دیگر، توزیع داده‌ها نرمال خواهد بود. برای آزمون نرمالیته فرض‌های آماری به صورت زیر تنظیم می‌شود:

H0: توزیع داده‌های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال است.

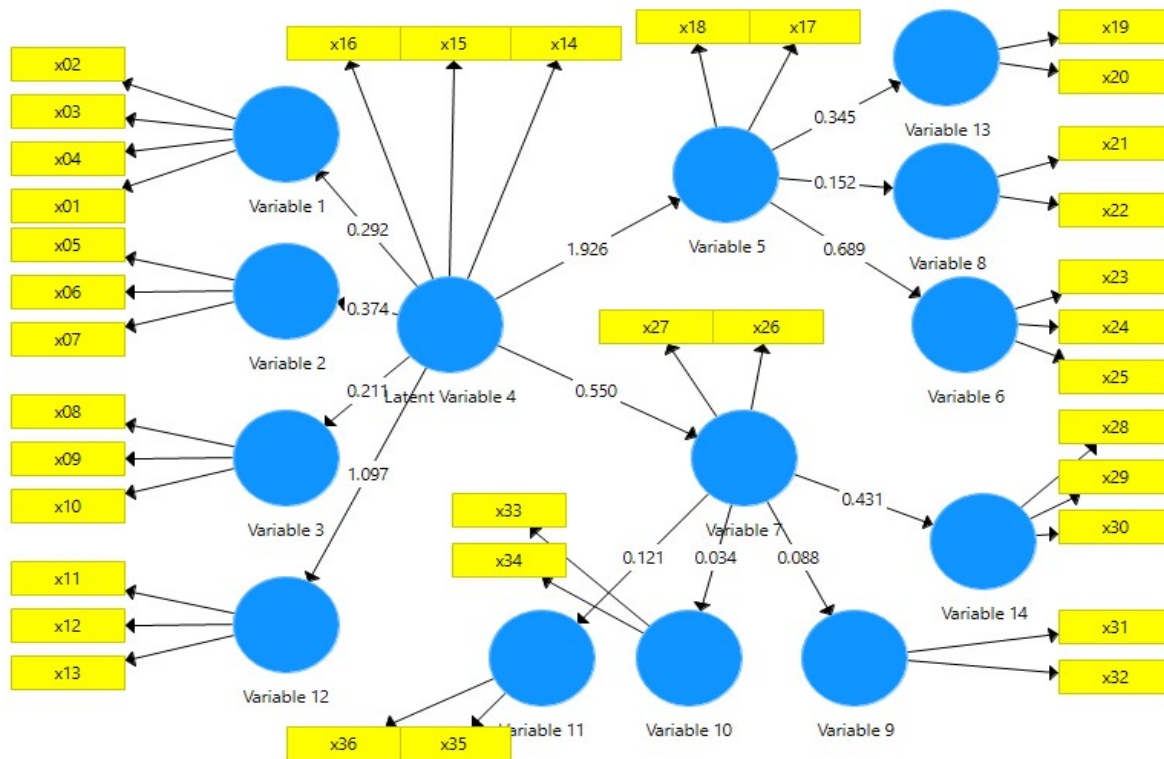
H1: توزیع داده‌های مربوط به هر یک از متغیرها نرمال نیست.

جدول ۶- آزمون نرمال بودن

متغیر	سطح معناداری
۱- آموزش ایمان راسخ	۰/۰۶۳
۲- یقین در ایمان	۰/۰۰۲
۳- صبر و استقامت	۰/۰۰۲
۴- تسلیم محض در برابر فرمان حق	۰/۰۶۲
۵- توحید و یکتاپرستی	۰/۰۵۱
۶- الهام از روش قرآن	۰/۰۵۳
۷- وفادار در عهد و پیمان	۰/۰۱۲
۸- اجرای امر الهی	۰/۰۱۵
۹- ورود به حوزه رحمت الهی	۰/۰۰۰
۱۰- مشارکت و همزیستی در کارها	۰/۰۰۲
۱۱- اخلاص	۰/۰۴۱
۱۲- زاهد	۰/۰۰۲
۱۳- دارای سعه صدر	۰/۰۵۶
۱۴- دارای فکری والا و روحی بزرگ	۰/۰۵۳

شکل ۱- آماره t بین متغیرهای اصلی تحقیق

شکل ۲- ضریب مسیر بین متغیرهای اصلی تحقیق

با توجه به نتایج به دست آمده از تحلیل داده- های جمع‌آوری شده، نتایج فرضیات تحقیق به- طور کلی در قالب جدول (۷) آمده است. لازم به ذکر است که روابطی که در آن مقدار آماره تی

آنها بیشتر از ۱,۹۶ باشد؛ تأیید می‌شوند و روابطی که مقدار آماره تی آنها کمتر از ۱,۹۶ باشد مورد تأیید واقع نمی‌شوند.

جدول ۷- مقادیر ضریب مسیر متغیرهای تحقیق

وضعیت	آماره t	ضریب مسیر	متغیر
تأیید	۳/۸۲۸	۰/۲۹۲	۱- آموزش ایمان راسخ
تأیید	۲/۶۰۶	۰/۳۷۴	۲- یقین در ایمان
تأیید	۱۲/۱۰۸	۰/۲۱۱	۳- صبر و استقامت
تأیید	۲۹/۱۸۷	۱/۰۹۷	۴- تسلیم محض در برابر فرمان حق
تأیید	۷/۲۳۹	۰/۵۵۰	۵- توحید و یکتاپرستی
تأیید	۵۹/۷۰۵	۰/۴۳۱	۶- الهام از روش قرآن
تأیید	۴/۲۹۳	۰/۰۸۸	۷- وفادار در عهد و پیمان
تأیید	۸/۶۲۸	۰/۰۳۴	۸- اجرای امر الهی
تأیید	۹/۱۷۶	۰/۱۲۱	۹- ورود به حوزه رحمت الهی
تأیید	۵/۰۵۸	۰/۳۴۵	۱۰- مشارکت و همزیستی در کارها
تأیید	۵/۰۵۲	۰/۱۵۲	۱۱- اخلاص
تأیید	۴/۵۲۳	۰/۶۸۹	۱۲- زاهد
تأیید	۲/۷۴۶	۰/۰۸۷	۱۳- دارای سعه صدر
تأیید	۲/۴۷۵	۰/۲۵۱	۱۴- دارای فکری والا و روحی بزرگ

نتیجه‌گیری:

محقق ساخته بررسی شد. برای تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات جمع‌آوری شده از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی استفاده شد. بدین ترتیب: از نرم افزار آماری SPSS 24 و همچنین از نرم افزار pls 3 برای تحلیل داده‌های آماری استفاده شد. و نتایج به دست آمده حاکی از این امر است که تمامی متغیرهای پژوهش مورد تأیید قرار گرفتند. لذا روابط بین سازه‌ها یا متغیرهای پنهان قابل استناد است. و تمامی متغیرها پژوهش جز یک مورد، همگی مورد تأیید قرار گرفتند. لذا

پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر الهامات آموزشی قرآن با محوریت داستان حضرت ابراهیم (ع) به منظور ارائه مدل (مطالعه موردی دانشگاه آزاد ساری). روش پژوهش حاضر، توصیفی - همبستگی از نوع معادلات ساختاری است. جامعه آماری تحقیق عبارت است از اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های آزاد استان مازندران که به‌صورت مصاحبه و روش کیفی از ۲۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد ساری و از طریق پرسشنامه

عینه اتفاق افتاده‌اند. سمبولیک کردن داستان نیز به معنای غیر واقعی بودن آن نیست، بلکه نمادین بودن با واقعی بودن قابل جمع است. بنابراین آنچه از نکات و پیام‌های قصه ابراهیم(ع) استنباط می‌شود با توجه به واقعیت داشتن می‌تواند محور عمل قرار گیرد. در پایان پیشنهاد می‌گردد که نظر به نقش، اهمیت و جایگاه قصه در هنر اسلامی و حکمت‌های موجود در آن و عبرت آموزی از آن، در حوزه‌های مختلف هنری حکمت‌ها و عبرت‌ها با استفاده از مضامین قرآن تحقیق و پژوهش شود. همچنین مقایسه سبک داستان حضرت ابراهیم(ع) با سبک داستان پردازی در عصر حاضر، توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گیرد.

با توجه به تأیید متغیرها در سبک قصه پردازی داستان ابراهیم(ع) روش‌ها، تکنیک‌ها و عناصر متعددی به کار گرفته شده که هم هنری و هم متنوع‌اند و هم در راستای پیشبرد هدف متعالی قرآن، یعنی القای معانی و مفاهیم ژرف الهی، ابلاغ رسالت انسانی و تصویرگری از سیمای دین پدید آمده‌اند و هرگز نباید به این داستان در قرآن تنها به چشم یک کار فنی و هنری صرف و مستقل نگریست؛ زیرا در پس هر یک از این روش‌ها حقیقتی نهفته است که افقی تازه در جلوی دیدگان مخاطب می‌گشاید و همچنین ساختار هندسی داستان حقیقی و واقعی ابراهیم(ع) چنان طراحی و ارائه شده است که اکثر عناصر داستانی و ادبی شناخته شده در ادبیات نوین داستانی مانند: موضوع، طرح و پیرنگ، شخصیت، گفت‌وگو، صحنه، زاویه دید، نماد، لحن و ... در آن قابل تحلیل و بررسی است. البته عناصر یاد شده در کاربرد قرآن لزوماً تحت تأثیر معیارهای داستانی بشری نیست، بلکه با کاربرد بشری آن تفاوت دارد. عناصر داستانی قصه‌های قرآن چنان با هم سازگار و با کل قصه در پیوندند، که از مجموع آنها پیوندی محکم و ناگسستنی در داستان به وجود می‌آید؛ زیرا به هدف تعلیم و عبرت آموزی ساخته و پرداخته شده‌اند. داستان ابراهیم(ع) با داستان‌های بشری از نقطه نظر بیان قصه نیز متفاوت است، بدین معنا که ساختار صوری و درونی قصه‌های بشری حتی در آنجا که واقع‌گرا هستند با ذهنیت نویسنده درگیرند و از آن تأثیر پذیرفته‌اند، ولی قصص قرآن که حق محضند در عالم خارج به

منابع

- قرآن کریم
- ۱- اسماعیلی صدرآبادی مهدی، کاظمی نجمه. بررسی و رتبه‌بندی علوم و معارف در قرآن کریم. (۱۳۹۵). نشریه پژوهش‌های میان رشته‌ای قرآن کریم. ۷(۲). ۱۰۵-۱۱۵.
 - ۲- بکری، شیخ امین. (۱۹۹۴م)، التعبير الفنی فی القرآن، بیروت، دارالعلم الملايين، چاپ اول.
 - ۳- پروینی، خلیل. (۱۳۷۸ش)، تحلیل ادبی داستان‌های قرآن، پایان‌نامه دکترا، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.
 - ۴- حاجی بابایی، حمیدرضا و حلیمی جلودار، مصطفی، ۱۴۰۰، بررسی تأثیر آیات قرآنی در درمان بیماری‌ها (کووید ۱۹)، دومین کنفرانس حقوق، علوم سیاسی و علوم انسانی.
 - ۵- حسینی (زرفا)، سیدابوالقاسم. (۱۳۷۸ش)، مبانی هنری قصه‌های قرآن، قم، دارالتقلین، چاپ دوم.
 - ۶- خاکی‌زاده، مهشاد و خاکی‌زاده، مهدی و میرزایی، امین، ۱۳۹۸، بررسی تأثیر آموزه‌های قرآنی بر سلامت روان جامعه، ششمین همایش دانشجویی بررسی فرهنگ سلامت از منظر قرآن و حدیث، تهران.
 - ۷- خلیلی، پروین؛ دیباچی، ابراهیم. (۱۳۷۸ش)، تحلیل عناصر داستانی در داستان‌های قرآن، مجله مدرس، شماره ۴.
 - ۸- سلطانی، محمدرضا. (۱۳۹۲). درآمدی بر شناسایی نیازهای انسان از دیدگاه قرآن با تأکید بر برتری نیازهای معنوی در سلسله مراتب نیازها، فصلنامه مدیریت اسلامی. ۲۱(۱). ۹-۴۳.
- ۹- شدید، محمد. (۱۳۹۲ش)، روش داستان-گویی در قرآن کریم، مترجم: محمدعلی بهشتی منش، قم مدرسه اسلامی هنر، چاپ اول.
 - ۱۰- علیجان‌زاده مهران. (۱۳۹۱). تأثیر آموزش روش تحقیق بر توانایی فعالیت‌های پژوهشی قرآنی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی قزوین در سال ۱۳۹۱. همایش کشوری آموزش علوم پزشکی.
 - ۱۱- فروزنده‌دهکردی، لطف‌الله، محمودی میمند، عباسی، حدادزاده. (۲۰۱۵). شناسایی عوامل و مؤلفه‌های شهود در تصمیم‌گیری از دیدگاه قرآن کریم. مدیریت سازمان‌های دولتی، ۱۲(۳)، ۹۰-۱۰۷.
 - ۱۲- فروغی ابری احمدعلی، سعادت‌مند زهره، خلیقی‌پور سیدعباس. (۱۳۸۷). راهکارهای ارتقای کیفیت آموزشی رشته‌های علوم قرآنی از دیدگاه استادان و دانشجویان مؤسسه آموزش عالی آزاد علوم قرآنی و معارف اسلامی غدیر. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی. ۲۲(۲۰). ۱۶۷-۱۸۸.
 - ۱۳- کاظمی، شهاب. (۱۳۷۹ش)، آفرینش هنری در داستان ابراهیم (ع)، قم، انتشارات احسن الحدیث، چاپ اول.
 - ۱۴- محمد قاسمی، حمید. (۱۳۸۷ش)، جلوه‌هایی از هنر تصویرآفرینی در قرآن، تهران، شرکت انتشارات علمی فرهنگی.
 - ۱۵- ناجی مشرح، محمد. (۱۹۹۲م)، الافاق الفنیة فی القصة القرآنیة، المدینه المنوره للنشر و التوزیع، چاپ اول.

